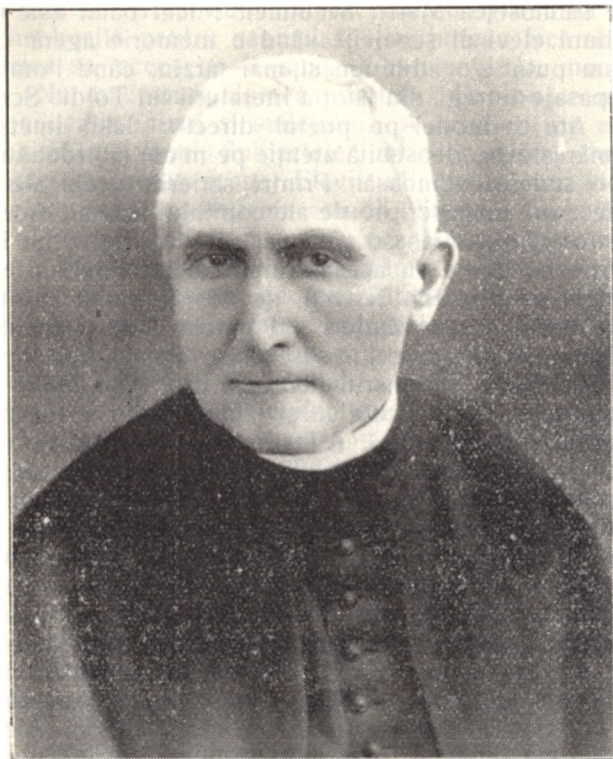

LUDOVIC KASSAI

1858–1935

În ziua de 19 August 1935, orele 6 dimineața în parohia veche a Gheorghenilor a încetat din viață Ludovic Kassai, canonic onorific, fost director al liceului rom. cat. din Mercurea-Ciuc, pierzându-se cu el unul dintre cei mai mari pedagogi și conducători ai școlii noastre. S'a depărtat din cercul nostru una dintre cele mai caracteristice personalități a secuimei. Ultimele decenii ale istoriei institutului nostru s'au contopit într'atât cu personalitatea lui Ludovic Kassai, încât atunci când îl comemorăm, scriem pe nesimțite și un capitol din istoria liceului nostru frumos, mutat din Șumuleu la Mercurea-Ciuc.

S'a născut în orașul natal al episcopului Mihail Fogarassy, în Gheorgheni, din părinți secui meseriași. Renumele și nimbul marelui episcop l-au atins atât încă de copil, încât și-a propus încă de-atunci îmbrățișarea carierei de preot.

Visul i-se împlinește, întră în rândul teologilor marelui episcop și vorbește totdeauna până la sfârșitul vieții numai cu admirație și pietate despre distinsul pământean al său. Copilașul harnic și cuminte ajunge cu sprijinul oamenilor caritabili în liceul străbun din Șumuleu, logodindu-se pe viață cu el. Maica Preacurată din Șumuleu îi cuprinde inima atât de mult, încât ori unde s'ar fi dus, a dorit să se întoarcă la Șumuleu, glorificând în proză și poezie frumusețea Maicii Secuimei. Micul băiat este unul din cei mai buni elevi ai școlii, având o memorie ageră. Memoria această am putut s'o admirăm și mai târziu, când l-am ascultat recitând pasaje întregi din istoria literaturii lui Toldi. Scrie poezii timpuriu. Are ca model pe poetul director Jákó Imets Fülöp, care-l urmărește cu deosebită atenție pe micul și ordonatul școlar, care are o scriere frumoasă. Printre scrierile vechi ale liceului găsim adese-ori manuscrite de ale copilului Kassai. Aceste litere caracteristice îl întovărășesc până la sfârșitul vieții. Și la bătrânețe așterne pe hârtie cu aceea frumusețe minunată literele sale în cancelaria de director. N'avem nevoie de multă știință grafo-logică, că având aceste rânduri, să putem face o analiză sufletească. După terminarea celor șase clase liceale, episcopul Fogarassy îl primește în seminarul teologic din Alba-Iulia. Aici pe lângă serioasele studii filosofice și teologice nu se desparte nici de inclinările spre literatură. A fost o urmare naturală a terminării acestor studii, trimiterea tânărului preot la uiversitatea din Cluj, unde urmând aptitudinile sale spirituale își alege specialitățile: limba latină și maghiară. Tânărul și învățatul profesor e numit în anul 1886 la liceul rom cat. din Odorheiu, unde funcționează până la 1892. Aici aranjează și catalogizează cu mult zel biblioteca profesorală, dar se face renumit și prin predicile sale pline de frumuseți poetice. La 1892 este transferat la Șumuleul-Ciucului. Contemporanii își amintesc și astăzi de marea întâlnire de pe creștetul Tolvajos, când profesorii din Odorheiu l-au dat în primire pe Ludovic Kassai profesorilor din Șumuleu. Aici devine deodată cel mai iubit și respectat profesor, având catedra de limba maghiară. Elevii lui vorbesc totdeauna cu entuziasm despre el, amintind cu recunoștință pe fostul profesor de literatură al lor. Acest însuflețit propăgător al literaturii, lăsând datele seci la o parte a știut să senzibilizeze însuși spiritul trecutului literar. Consideră învățământul literar ca un mijloc de educație sufletească, care deopotrivă trebuie să acționeze asupra rațiunii, simțirii și voinții. Lecțiile sale literare au fost mici capodopere atât ca fond, cât și ca formă. Explica stând înaintea catedrei. Se pare că expunerile acestea une-ori au fost patetice și sentimentale, dar la sfârșitul lecției se aprindeau fețele, lacrimi îi scâldau ochii și profesorul a ajuns să realizeze ceea ce nu va putea realiza

pedagogul modern cu principiile sale pedagogice moderne, atât de mult laudate. Influența sa a determinat vieții omenești Metoda de azi din învățământ — poate — ar desconsidera aceste cuvântări, dar comparându-ne cu cei vechi trebuie să mărlurisim sincer, că am devenit tipuri fără suflet prin sistemul cataloagelor noastre. A simțit mai presus de toți, că trebuie să existe o perfectă concordanță între scriitor și opera sa. Pentru el și scriitorul a însemnat o individualitate, care trebuie să facă educație prin pildă vie a vieții. De acea își găsește idealul literar în Kölcsey. La zugrăvirea portretului acestui scriitor ajunge la culmi nebănuite, considerându-l moralicește cel mai ideal scriitor maghiar, pe care căută să-l urmeze. Acest suflet kölcseyan, activitatea sa desinteresată și necobosită pentru neamul său se puteau face să spunem și la moartea sa aceea ce a spus Wesselényi la moartea lui Kölcsey: »Nu era pentru lumea noastră«. Dar nu se mulțumia numai cu educația inimii și sufletului. A însuflețit pe elevii săi pentru idealuri mai mari. Subiectele lucrărilor scrise, date de el serviau totdeauna acest scop. Elevii săi lucrau cu însuflețire. Lucrările lor erau adevărate studii literare, iar orele de corectare a lucrărilor au însemnat evenimente literare pentru elevi. Ori-ce silință, concepție nouă, părere originală și-a găsit apreciatorul ei în profesorul de specialitate. Critica scrisă de el pe lucrări a însemnat o delicatețe spirituală pentru întreagă clasă. În același timp a condus cu mare pricepere și dragoste Societatea de lectură, a sprijinit cele dintâi încercări literare, arătându-și arta de stil și de expunere elevilor mai silitori.

Dela un timp oare-care pare a fi părăsit studiile de predilecție și catedra. Profesorul vestit în tot județul fu ales la 1898 paroh al parohiei Sfântu-Petru din Șumuleu. Incepe cu multă sârguință să aranjeze afacerile materiale ale parohiei mari și bogate. Trebuia să clarifice multe procese litigoase, nefiind încă fixat situația juridică a averii mari a parohiei. În timpul celor șase ani de parohiat ar fi creat un nume nepieritor numai prin deslegarea acestor grele afaceri. Asigurând averea considerabilă a parohiei, s'a întors la catedră. Ca paroh învață ca profesor auxiliar literatura maghiară la școala normală. La 1904 renunță la parohie și este numit profesor și director de internat. Incepe din nou o activitate socială și literară. Publică articole literare și poezii în »Magyar Állam« și »Csiki Lapok«. Cuvântările sale ajung miezul serbărilor școlare. Seratele Asociației Femeilor din Șumuleu au fost mai intime și mai frecventate când Ludovic Kassai avusese rolul de orator. Aceste conferințe se distingeau prin fondul lor, prin frumusețe poetică, umor fin și înainte de toate prin forma lor captivantă de expunere. Kassai Ludovic a fost un adevărat înțelept, privind slăbiciunile omenești cu blândețea și zâmbetul filosofului.

Era deci firesc, că după ieșirea în penzie a directorului Pál Gábor, scaunul de director al liceului a fost împlinit prin persoana lui Ludovic Kassai. Pe timpul acela la 1911 institutul străbun

găsește un nou și strălucit adăpost. clădirea impunătoare, zidită la Mercurea-Ciuc, la sfințirea căreia oda lui Ludovic Kassai a însemnat trâmbița bucuriei și însuflețirii obștești. Noul director devine custodele credincios și fidel al acestui măreț palat. Contemplând acest palat, construit în stilul renașterii, simțul fin estetic, firea poetică și mână pricepută a directorului caută să-i dăruiască frumușeți uoauă. Sădește puietii din parcul clădirii, care de atunci au crescut arbori mari, dând naștere parcului neîntrecut de astăzi. Dacă nu s'ar fi dus la înmormântare colegii regretatului director, ca să depună pe sicriu cununa lor, apoi de bură seamă ar fi plecat pietrele palatului din Mercurea-Ciuc și brazii parcului luându-și adio de rămășițele pământești ale meșterului lor.

Ca director a fost omul fără pereche al muncii și datoriei. Lucră de dimineața până seara, așternând mărgelile sale pe hârtie. Pe lângă preocupările de director este și profesor de filozofie. Deși vechea programa analitică nu cerea filozofia cu intensitatea cu care se cere astăzi, directorul consideră psihologia și logica un mijloc de-a desvolta rațiunea și a forma o normă conștientă de conducere în viață. Conduce pe elevi în acest sens, cari văd în profesorul lor nu numai un simplu filozof, ci un înțelept — ideal de urmat.

Este educatorul elevilor și profesorilor, propunându-și totdeauna formarea caracterului moral la care deopotrivă trebuia să contribuie rațiunea, simțirea și voința. A fost un individ armonios, care s'a condus de umanismul creștin. Se împrietenește cu clasicii, admirând și urmând în același timp figurile mari ale creștinismului. Îl atrag cu deosebire Sft. Pavel și Sft. Augustin. Îl place pătimaș frumosul, fie frumosul naturii sau artei, dar și mai mult decât acestea: valoarea frumosului moral. Dorește unitatea armonioasă a fizicului și sufletului. Pantofii lustruiți, reverenda curată, mânușile negre purtate de el nu sunt dichisuri, ci semnele exterioare ale unui suflet armonios. Această armonie dorește să o altoiască și în sufletele elevilor. Unii l-au acuzat spunând că este dusmanul țărilor secuiești. A preferat portul occidental european celui țărănesc, însă numai ca să-i obișnuiască pe elevi săcui cu maniere bune, să-i șlifuiască. Și a cunoscut bine neamul. Știa, că acest neam din orient are multe obiceiuri rele de desbărat. A căutat să'ndrepte ori-ce necioplire, sau mojicie. Neamul săcuiesc cinstește în Ludovic Kassai marele copil al său, ajuns prin cultura sa la nivel european.

O altă idee realizată de el: este dragostea în școală. În anuarele liceului se găsesc multe disertații cu acest subiect din pana lui. Cereă multă dragoste educatorului pentru copii. Își iubia elevii și neamul fără a fi părtinitor. Nu uit nici-odată altitudinea aceea pe care o luase față de un medic militar jidan nesocotit și arogant, care a îndrăznit să disprețuiască neamul săcuiesc. Cu inima aprinsă de mânie respingea ofensa adusă neamului său, refuzând invitarea la masa olfitească.

A murit de boală de inimă. Cât a trebuit să îndure această inimă plină de dragoste și elan în timpurile grele ale războiului, văzându-și risipiți profesorii și elevii. Cu câtă îngrijare sufletească ține socoteală de cei iubiți. Cum îi îmbărbătează prin corespondență, cât de mult grăbește să se întoarcă la căminul părăsit, începând o viață nouă pe vechile ruine. Nu încetează să lucreze nici în sgomotul armelor. Când se închid porțile școlii, adunându-și elevii risipiți, îi învață pe cei părăsiți și săraci.

În timpurile schimbate de după războiu continuă ca suflet de bărbat însărcinarea grea de-a conduce corabia mult aruncată a școlii. Când însă această viață devine și mai grea ivindu-se în cale greutăți aproape insuportabili, la 1926 se retrage de sine dela conducerea școlii. Pleacă fără ca admiratorii, prietenii și colegii să i fi putut aranja o serbare de adio. Se urcă în trăsura încărcată, plecând pe drumul acela pe care venise cândva întâia oară, ca mic elev din Gheorgheni la Șumuleu. La ce se gândise după atâta muncă și luptă de viață? Se retrage în orașul natal, la vechea parohie a Gheorghenilor, ca să mai trăiască 9 ani. Citește Sfânta scriptură, opera lui Sfântu Augustin și cea a clasi-cilor greci și romani. Neobositul educator profesează până la sfârșitul vieții în gimnaziul de fete a călugărițelor, învățând limba latină și religia. La biserica armeană funcționează ca duhovnic 7 luni de zile.

Ducând o viață extrem de cumpătată, cu toate că avusese un organism relativ puțin rezistent, a trăit o viață lungă, petrecută într-o muncă mistuitoare. În iarna anului 1935 devine din ce în ce mai slab, i se agrevează boala de inimă și-și dă sufletul. Pe patul de moarte face impresia unui sfânt. Incetarea unei astfel de vieți ne înalță sufletele și suntem pătrunși de o desfătare estetică, contemplând o viață frumoasă. A avut o statură mamult mică, care însă a iradiat o autoritate spontană. Am muncit aproape două decenii cu regretatul, văzându-l în toate manifestațiile vieții, dar la pușini oameni am simțit atâta cinste, cât mi-a pătruns sufletul ori de câte ori mi s'a dat să fiu în societatea lui. Trupul și-a găsit odihnă vecinică în mormântul umbros, ales de el în cimitirul Gheorghenilor, iar spiritul său fin va rămânea pururea printre noi. Portretul îi atârnă pe pereții sălii profesorilor la liceul din Mercuria-Ciuc. Ochii vineți caută la tânără generație de profesori și privirea această parcă-i întreabă de păstrarea vechilor idealuri de educație. Îi întreabă de idealul acela de educație, pe care Hristos ne-a dat să-l avem și pe care Ludovic Kassai îl propovăduia cu învățătura vieții sale și pe care noi îi făgăduim să-l păstrăm.

Ludovic Kassai a intrat în Panteonul secuiesc, iar exemplul vieții sale rămâne printre noi, ajutând neamul în muncă și bine. Școala noastră îi păstrează memoria cu pietate, pierzând în el un devotat luptător al culturii, credinței și idealismului.

Dr. Csișak L.